

A házi olvasmányok kérdése

Miért nem olvasnak a mai fiatalok? – ez volt a témája az elmúlt évek egyik érettségi vizsgakérdésének magyar nyelv és irodalomból. Olyan érvelő esszé elkészítése volt a feladat, ami valóban gondolkodásra készítette a diákokat. Nagyon őszintén írtak arról, hogy ők hogyan viszonyulnak a kérdéshez. Jó tanulók és átlagos képességűek, olvasók és az olvasást kerülők egyaránt valódi válaszokat próbáltak adni. Láthatóan mindenki tisztában volt azzal, hogy Spiró György vitaindító gondolatai igazi gondokra hívják fel a figyelmet. Visszatérő kérdés magyartanárok és könyvtárosok számára is a házi olvasmányok kérdése.

Miért nem olvassák szívesen a diákok a kötelező irodalmat? Miben változtassunk és hogyan? Mit és hogyan olvassanak a diákok? Szükséges-e párbeszéd tanár és diák között?

Ezekre a kérdésekre kereste a választ *Háda Ágnes*, a Szabadhegyi Magyar–Német Középiskola magyartanára diákjaival, egy közös gondolkodás keretében.

A tanulók, szinte mindannyian, három fontos pontot jelöltek meg, ahonnan a problémák gyökerei erednek: az otthoni hatás hiánya, a nem megfelelő iskolai instruálás és az egyéni lustaság, szembenállás a követelményekkel.

Hogyan lehetne ezen változtatni? Miben változzon az iskola, a tanár hozzáállása? Ezek voltak a következő kérdések, amikre nagyon komolyan megpróbáltak választ keresni.

Az első javaslat az volt, hogy a „kötelezők” listája bővüljön, illetve lehessen több műből választani. Nagyon komolyan utaltak arra, hogy a nyárra feladott, öt-tíz könyvből álló lista sok. Ebből elolvassanak kettőt-hármat, de a tanórán súlyos szemrehányásokat kapnak azért, mert csak ennyivel végeztek. Mindeközben ők is jól tudják, hogy a harminc diákból húsz lapít, mert semmit sem olvasott.

A második fontos megállapítás az volt, hogy a tanár mellett a diák is ajánlhasson irodalmat.

Motivációként felvetették, hogy kapjon ötöst az, aki ráveszi egy társát, hogy olvasson el egy általa ajánlott művet.

Új ötletként merült fel: két ember kapjon egy regényt, amit színesen mutatssanak be (érdekes részletek felolvasása, filmrészlet), felkeltve a többiek érdeklődését.

Az a tanuló, aki többet elolvas, kap hasson magasabb értékelést.

* Háda Ágnes (házi olvasmányok) és Medei Erika (Comenius-projekt) kéziratot anyagainak felhasználásával

A fiúk és a lányok számára külön-külön olvasmányok legyenek egy bizonyos kor felett.

Többen tettek *konkrét javaslatot* az iskolai változtatásokkal kapcsolatban. Az első és a második évfolyamban a tanító néni sokat meséljen. Népmeséket, műmeséket, ismerteket, ismeretleneket. Úgy képzeltek, hogy az osztályban egy nagy szőnyeget helyeznek el, ahol a kicsik ülhetnek, fekdhetnek. Fontos, hogy ne érezzék, hogy feladatot oldanak meg, csak azt, hogy „jó itt, és a tanító néni szeret minket”.

A harmadik és a negyedik évfolyamánál mindenképp kivennék a *Kincskereső kisködmönt*, mert nagyon szomorúnak tartják, és véleményük szerint ez nem való még ennek a korosztálynak. Helyette Fekete István regényeit javasolták, illetve Mátyás királyról szóló mondákat.

Ötödik és hatodik évfolyam. A *Pál utcai fiúkról* megoszlottak a vélemények. Volt, aki nagyon szerette, volt, aki túl komornak tartotta. Itt merült fel először, hogy a fiúk és a lányok más-más könyvet olvashassanak. A lányoknak a *Két Lottit*, illetve lányos olvasmányokat javasoltak (pl. Pöttyös-könyveket, Brezinát), a fiúknak kalandregényeket, indiános könyveket. (Itt megjegyzem, hogy elfogyott a

konkrét könyvcím, csak témákat jelöltek meg és tanári segítséget javasoltak.)

Elgondolkodtató volt, hogy az *Egri csillagokat* határozottan középiskolai anyagnak vélik. Főként az elejét tartották nagyon lassúnak, sok-sok leírással, magyarázattal. Ha valaki túljutott az első nyolcvan-száz oldalra, onnantól már rendben volt minden, mert az akciódús részekről magával ragadta őket a történet.

Jókaival voltak a legnagyobb bajban. A *Kőszívű ember fiait* nehezen olvashatónak tartották. Problémát jelentett, hogy sok benne az idegen szó, romantikus-archaikus körülírás – ezeket kifogásolták. Az volt a véleményük, hogy egy Jókai-regény ismerete legyen kötelező, de lehessen választani több közül. A tanár differenciáltan irányítson: az érdeklődő diákok kapjanak több olvasnivalót, de ugyanakkor kapjanak jobb értékelést. Érdekes volt, hogy nem támogatták a klasszikus irodalom átírását, újraírását.

A kilenc-tizenkettedik évfolyamokon előtérbe került a tanári ajánlás és a diákajánlás együttes alkalmazásának kérdése. A párbeszéd elsősorban a tizenegyedik és a tizenkettedik évfolyam olvasmányai köré összpontosult, mert ebből a korosztályból kerültek ki a tanulók.

Tanári ajánlás tizenegyedik évfolyam – középszintre:

- Mikszáth Kálmán *A Noszty fiú esete Tóth Marival*, amely jól ábrázolja a dzsentri életérzést, fordulatos a cselekménye, erős szerelmi szál található benne.

- Móricz Zsigmond *Pillangója* rövid történet kedves hősökkel, jól ábrázolja a paraszti világot. Pozitív a végkicsengése. Kielégíti a korosztály igényét, de bemutatja a küzdelmet és a boldogságot is.

• Jókai Mór *Aranyembere* kétszálú és érdekes cselekményű alkotás. A főhős karaktere bár romantikus, valódi hőst ábrázol.

• A lányoknak Jane Austine *Büszkeség és balítélet*, Charlotte Bronte *Jane Eyre*, George Sand *Mauprat* című könyve ajánlható. A regények mindegyikében erős akaratú nő a főszereplő, aki nem fél szeretni és erkölcsi elvei is vannak.

• A fiúknak Verne *80 nap alatt a Föld körül* (vagy egyéb Verne-mű) a választható olvasnivaló. A kalandor, erős férfikarakter. Életveszélyes kalandokban gazdag és teljes győzelemmel végződő történet, jó felkeltheti az érdeklődést.

• Feltétlenül ajánljuk legalább két színdarab megtekintését (pl. Ibsen *Nóra*, Molière *A fősvény*, *Tartuffe*, *Képzelt beteg* vagy a *Légy jó mindhalálig* musical).

A gyerekek megjegyzése: az osztály minden évben legalább egy alkalommal közösen menjen el színházba.

Tizenegyedik évfolyam – emelt szinten a tanári ajánlás:

Mikszáth Kálmán *Különös házasság* vagy *A fekete város*, Móricz Erdély-trilógiájának 1. része, John Updike *Eastwicki boszorkányok*, Nathaniel Hawthorne *Skarlát betű*.

Tizenkettedik évfolyam – középszinten a tanári javaslat:

• Bulgakov *Mester és Margarita* vagy Thomas Mann *Mario és a varázsló*. A diktatúra ábrázolása miatt ajánlható. A kétszálú cselekmény, mely látszólag különálló, arról szól, hogy szuverén lények vagyunk, és választhatunk jó és rossz között, de legalább éreznünk kell a különbséget. Ehhez a témához színházlátogatás

javasolt (Brecht *Koldusopera*), illetve Krúdy-filmnovellák, ahol az időkezelési technika jól érzékelhető.

• Karinthy Frigyes *Így írtok ti* (válogatva)

• Hemingway *Fiesta*, vagy *Akiért a harang szól*, vagy *Búcsú a fegyverektől*

• Örkény *Egypercesek*

• Rejtő Jenő *Három testőr Afrikában* vagy *Csontbrigád* – jó példája a nyelvi leleménynek, a humor bemutatásának. Fordulatos cselekményszöveg, biztos etika jellemzi a szereplőket.

Tizenkettedik évfolyam – emelt szinten a tanári ajánlás: *Utazás a koponyám körül*, vagy Merle *Két nap az élet*, vagy Sylvia Nasar *Egy csodálatos elme*.

Diákajánlások:

A tizedik évfolyamra: Hoffmann *Arany virágcserep* és Merle *Francia história* című művét többen olvasták és kedvelték. A tizenegyedik és tizenkettedik évfolyamosoknak Brown-regényeket, Agatha Christie-krimiket *Bridget Jones naplóját*, a *Gyűrűk urát*, a *Szent Johanna gimi* kötetét javasolták olvasásra.

Összefoglalásként

Tanárok és diákok együttgondolkodása, párbeszéde mindenképp hasznos. Egy- más gondolatainak, ötleteinek meghallgatása előbbre vihet bennünket és olvasásra ösztönözheti tanítványainkat. Egy- értelműen látszik azonban, hogy a diákok igenis várják és igénylik a személyes tanári útmutatást, olvasmányajánlást. Az pedig, hogy figyelembe vesszük a véleményüket, fontos számukra. Ettől nem érzik annyira kötelezőnek a feladataikat,

a választás szabadságának érzését élhetik meg az iskolai tanulmányaik folyamán. Az volna a szerencsés, ha helyi szinten, az adott gyermekanyag figyelembevételével lehetne kialakítani a házi olvasmányok számát és minőségét, meghagyva a választás lehetőségét. A jelenlegi törvényi szabályozás sajnos nem bővíti, hanem szűkíti ezeket a kereteket. Az feltétlenül lényeges, hogy az érdeklődés felkeltése mellett olvassanak a mai fiatalok és legyen lehetőségük megbeszélni olvasási élményeiket. A pedagógus felelőssége, hogy alakítsa a tanulók ízlésvilágát, olvasási kultúrájukat.

A drámapedagógia alkalmazása:
óvodáskorban, kisiskoláskorban,
serdülőkorban
– néhány gyakorlati példán keresztül

A drámapedagógia olyan módszer, amit minden korosztálynál alkalmazhatunk, ha kellőképpen szeretünk játszani és vállalkozó kedvűek vagyunk. Kiváló motivációs eszköz, és ösztönzi a gyermekeket – kicsiket és nagyokat – az olvasásra. 2007-ben, amikor jelenlegi munkahelyemre kerültem, óvoda, általános iskola és középiskola egy intézményegység keretében működött. Ezért minden korosz-

tály olvasáskultúráját és a hozzájuk vezető utat is szem előtt kellett tartani.

Óvodáskor

2010-ben a Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár és nyolc győri iskola együttműködve sikeresen vett részt a „Tudásdepó-Expressz” – TÁMOP-3.2.4/08/1 – A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében című pályázaton. Ez teremtett lehetőséget arra, hogy négy győri általános iskolában és a Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár Gyermekkönyvtárában drámapedagógiai foglalkozások valósuljanak meg. A rendezvények könyvtári környezetben zajlottak le óvodapedagógus-drámapedagógus vezetésével és bábszínész bevonásával. A drámapedagógus (Frankó Kata) jó időben elküldte az óvodákba a meséket, hogy előre megismerhessék az ovisok a történetet. A foglalkozások kezdetén közösen berendeztük a környezetet. Az élményszerű mesemondást követően a kicsik „kellékeket” kaptak. A gyerekek teljesen a mese részeseivé váltak, közösen alkották meg a bábjátékos előadást.

Saját kezdeményezésre *Mese, mese, meskete* címmel kulturális bemutatót szerveztünk több alkalommal intézményünkben, a szabadhegyi óvodák számára. Ezen a rendezvényen a környékbeli óvodák főként meséket dolgoztak fel, a drámapedagógia eszközeit felhasználva.

Kisiskoláskor

Hagyományos programnak mondhatjuk a *Mesebirodalom* vetélkedő megszervezését a népmese napja alkalmából. Alsó

tagozatos diákok számára rendezzük meg Benedek Elek születésnapjához kötődően. Általában három mesét kell minden csapatnak elolvasnia, melyekhez a feladatok kapcsolódnak. A verseny feladatai közé mindig kerül egy olyan játék, amikor el kell játszani hang nélkül egy rövid részletet a meséből. A többieknek minél előbb ki kell találniuk, melyik meséből való a részlet. A lebonyolítás a *Most mutasd meg!* nevű játék elve alapján történik.

A könyvtári foglalkozásokon szintén alkalmazhatjuk a drámajátékot a kicsik számára is. Elsősorban bevezető jelleggel, első alkalommal használom, motivációként. Először élményszerűen elmondom a mesét. Olyan mesét szoktam választani, ami rövid, jól megjegyezhető és vidám. Ezután megbeszéljük a szereposztást. Ezt követi a mese előadása. Természetesen segíteni kell közben, de nagyon élvezik a gyerekek. Általában többször is eljátsszuk, más-más szereplővel. A legnagyobb sikere *A három pöszke* című mesének volt, de ajánlhatók Janikovszky Éva történetei is feldolgozásra. Konkrét könyvtári feladathoz, például a beiratkozás megtanításához is lehet használni a szerepjátékot. Választunk egy könyvtárost és egy olvasót, akik bemutatják, mit kell tenni, ha szeretnénk

beiratkozni egy könyvtárba. Természetesen előtte megbeszéljük, milyen adatokra van szükség. Általában minden gyerek el szeretné játszani. Nagyon hasznos feladatnak gondolom a helyes könyvtári magatartás kialakítása szempontjából is.

Serdülőkor

A drámajátékokat nagyobbaknál is használhatjuk. Egy vers vagy történet hangulati elemeit is megjeleníthetjük szoborjátékkal. Felhasználhatjuk regényrészletek feldolgozásához. Nagy sikere volt a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár által rendezett hagyományos könyvtárhasználati versenyen a következő feladatnak. Egy kedvenc regény egy részletét kellett előadniuk a négyfős csapatoknak két percben. Nógrádi Gábor *Az anyu én vagyok!* című ifjúsági regényéből választottuk az átváltozás jelenetét. Más alkalommal a jövő könyvtárát kellett eljátszaniuk a versenyzőknek.

2011–2013 Multilateral Comenius Project. Az olvasás varázsa, önmagunk megismerése az olvasás által

Iskolánk, a Gyárvárosi és Szabadhegyi Főigazgatóság Szabadhegyi Magyar–Német Középiskola, 2011-ben *Pappné Kuster Klára* tanárnő sikeres pályázatának köszönhetően csatlakozott egy hét országot (Spanyolország, Törökország, Olaszország, Lengyelország, Románia, Görögország, illetve Magyarország) felölelő Comenius-projekthez, melynek témája az olvasás és önmagunk megismerése az olvasás által. A program, melynek munkanyelve az angol, jelenleg is tart, erről szeretnék tájékoztatást adni.

A program célja a tizennégy–tizen-nyolc éves korosztály olvasási szokásainak megismerése, az olvasáshoz való hozzáállás javítása, a partner országok irodalmába való betekintés. Diákjaink olvasóklub keretében, magyar szakos kollégák segítségével ismerkedhettek meg a partner országok legkiemelkedőbb irodalmi alkotásával.

Az olvasásra kijelölt könyvek listája a következő volt:

1. Nikos Kazantzakis: *Zorbász, a görög*
2. Kavafisz: *Válogatott versek*
3. Esterhazy Péter: *A szív segédigéi*
4. Radnóti Miklós: *Nem tudhatom*
5. Wislawa Szymborska: *Selected poetry*
6. Slawomir Mrozek : *Az Elefánt*
7. Zahrad: *Válogatott versek*
8. Orhan Pamuk: *Az ártatlanság múzeuma*
9. Miguel de Cervantes: *Don Quijote*
10. Garcia Lorca: *Válogatott versek*
11. Giovanni Boccaccio: *Dekameron*
12. Carlo Collodi: *Pinocchio*
13. Mihai Eminescu: *Esthajnalcsillag*
14. Mircea Eliade: *Bengali éjszakák*

A könyvek olvasása után a részt vevő diákok összegyűjtötték a leggyakrabban előforduló erkölcsi értékeket, majd ezek felhasználásával minden ország megalakította egy történet bevezetőjét. Ezek közül kiválasztva a legjobbat, folytatni kell a történetet, és végül megszületik egy színdarab angol nyelven, melyet 2012. december 10. és 14. között az olaszországi találkozón kell bemutatni.

A projekt keretében a tanulók összeállítottak egy huszonöt szóból álló angol–magyar szólistát az olvasás, irodalom témakörben, táblázat formájában. Ennek eredményeképp egy nyolc nyelv-

ből álló „szótár” készült el. Illusztrációkat készítenek a könyvekhez, melyeket kiállításon mutatnak be, s minden ország elkészíti nemzeti kulturális névjegyét is. Ez tulajdonképpen egy huszonöt diából álló PPT, amely kulturális szempontból bemutatja az adott országot.

Az első projekttalálkozóra, valamennyi partner iskola részvételével, a koordinátor iskolában, Pucioasában (Románia) került sor, 2011. november 6. és 12. között. Először valamennyi részt vevő iskola különböző előadások és prezentációk keretében bemutatkozott. Ezt követően megtekintették a román iskola olvasóklubjának működését, a megyeszékhelyen pedig az Írók Múzeumát. A diákok előzetesen elkészített munkáiból kiválasztották a projekt logóját. Megvitatták az iskolák által elkészített, olvasási szokásokat tükröző kérdőíveket, melyeket szülők, diákok és tanárok is kitöltöttek. Véglegesítették az elolvasandó és feldolgozandó könyvek és versek listáját. Megbeszélték, hogy milyen szempontok alapján készüljenek el a kulturális névjegyek. Őlteket cseréltek arról, hogyan készítsék el a rövid sztorikezdetet, melyre majd a saját színdarabot kell felfűzni. A projekt-találkozó örömteli eseménye volt a program weboldalának bemutatása, melynek elkészítését és folyamatos működtetését a lengyel koordinátor vállalta.

A második találkozó, ismét valamennyi partner iskola részvételével, La Palma del Condadóban (Spanyolország) zajlott le 2012. március 4. és 10. között. A cél ezúttal az volt, hogy bemutassák az elmúlt öt hónap alatt az olvasóklubokban végzett munkát, kiválasszák kötelező olvasmányainkból a fordítandó részleteket (angolról az anyanyelvekre és az anya-

nyelvre fordított külföldi szerzők munkáinak egy-egy részletét angol nyelvre). Továbbá megbeszélték a készítendő többnyelvű szótár témakörét és a szavak mennyiségét.

A magyar csapat prezentáció keretében adott számot az olvasóklub tevékenységéről, majd Federico Garcia Lorcaról készített anyagát mutatta be. A fogadó iskola igazgatója tájékoztatást adott az andalúz oktatási rendszerről. A spanyol kollégák irodalmi kiállítást szerveztek intézményükben, majd műhelymunka keretében próbálták maradandóvá tenni a látottakat és hallottakat. Különös hangulatot teremtettek Lorca megzenésített versei.

A harmadik találkozó Isztambulban volt, 2012. május 6. és 12. között. Itt arról adtak számot a csapatok, mit jelent számukra a Comenius-projekt, majd kiválasztották a nyertes sztorikezdetet. Zahrad-verseket szavaltak angolul és anyanyelvükön, amit megtisztelt jelenlétével az elhunyt költő özvegye is. Részleteket olvastak fel, ugyancsak angolul és anyanyelven, Orhan Pamuk *Az ártatlanság múzeuma* című regényéből. Frenetikus EU-napot rendeztek május 9-én, ahol minden nemzet elkészítette egy-egy jellegzetes ételét.

A program számunkra legnagyobb eseménye októberban (2012. október 15–19.) következik be, amikor vendéglátói leszünk a hat ország diákságának. Igyekszünk nagyon változatos és színes programot nyújtani a projekt résztvevőinek. Programunkban szerepel kirándulás, színházlátogatás, műhelymunkában való tevékenység, valamint a program előző találkozóinak hagyományát követve felolvasások: Esterházy Péter *A szív segéd-*

igéi című művéből, továbbá híres magyar költők verseinek felolvasása angolul, illetve a részt vevő országok nyelvén. (Sajnos Esterházy Péter külföldi elfoglaltsága miatt nem tudta vállalni a rendezvényen való részvételt.)

A harmadik találkozó lezárása után s a negyedik találkozó előkészületei közepette eredményként elmondhatjuk:

- Megismerhettük hat európai ország néhány jelentős írójának, költőjének nagyszerű alkotásait.

- Képesek voltunk olvasásra ösztönözni diákjainkat.

- Először került sor arra, hogy különböző szakmai munkaközösségek eredményesen működjenek együtt közös cél érdekében.

- Lehetőséget kaptak tanulóink arra, hogy megfogalmazhassák könyvélményeiket, elmondhassák gondolataikat és kifejezhessék érzelmeiket. Az olvasás mellett, annak kapcsán filmes és zenei élményeket is szerezhettek.

- Valamennyi csapattag eredményesen fejleszthette angol nyelvtudását, növelhette kommunikációs bátorságát. A kemény munkát péntek délutánonként át tudta hatni a humor és a jókedv, ami maradandóvá tette az élményeket és a szerzett ismereteket.

- A diákoknak lehetőségük nyílt mélyebben, behatóbban megismerni a partner országokat, szoros barátságok alakultak, s a nyelvtudásuk, nyelvhasználatuk is látványosan fejlődött.

A magyarországi hét után a program tovább folytatódik 2013. február 4. és 8. között Lengyelországban, illetve 2013. április 15. és 19. között Görögországban zárul le. ■